

Гаращук О. В.,

д. е. н., професор, начальник відділу комунікацій
та міжнародного співробітництва,
Державна служба якості освіти України,

Куценко В. І.,

д. е. н., професор, Заслужений діяч науки і техніки України,
головний науковий співробітник
відділу природно-техногенної та екологічної безпеки,
Державної установи «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку Національної академії наук України»

МЕНЕДЖМЕНТ І ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ РЕНЕСАНС У СФЕРІ ПОСЛУГ: ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

Не успіх, а зусилля заслуговують нагороди.

Джон Раскін

Як засвідчує світовий досвід, підприємницька діяльність у сфері послуг відіграє важливу роль щодо забезпечення соціально-економічного розвитку країни. В Україні у цій сфері в умовах формування ринкових відносин підприємництво набуло активного розвитку. Зокрема постійно зростає частка нематеріальних активів в економічному обігу, що є результатом інтелектуальної діяльності. Об'єктом купівлі-продажу стає інтелектуальна власність, яка має всі ознаки специфічного товару та являє собою інвестиційний інструмент, що надає перспективи віддачі в майбутньому.

На величину та якість інтелектуальної власності суттєво впливає розвиток підприємництва у сфері послуг. Однак в Україні підприємництво в цій сфері перебуває в зародковому стані. Існування зазначеного становища спричинює:

- відсутність ресурсів для оновлення виробництва послуг підприємствами соціально-культурного призначення;
- низький рейтинг економіки України для інвестицій у сферу послуг;
- низька частка приватного сектора в соціально-культурній сфері;
- відсутність конкуренції на ринку послуг тощо.

Тому в умовах, коли наша країна взяла курс на експортно-орієнтовану економіку, значна увага має бути приділена пошуку найбільш ефективних шляхів і методів щодо розвитку цього процесу, стимулювання функціонування тих видів послуг, які можуть експортуватись. Адже наразі в нашій країні відсутні фундаментальний досвід та необхідна відповідна інформаційна база, бракує єдиних стандартів звітності.

Це в першу чергу стосується галузей соціально-культурного призначення: освіти, культури, охорони здоров'я. Саме в названих сферах економічної діяльності і розпочався в Україні підприємницький ренесанс, що має спрямування на підвищення освітнього рівня населення, відтворення людського

потенціалу, збільшення духовних цінностей суспільства, формування економіки знань.

Вихід економіки України із соціально-економічної кризи, в якій наразі вона перебуває, потребує активного впровадження новітніх, високопродуктивних технологій. А це можливе лише за умови наявності висококваліфікованого трудового потенціалу, формування якого забезпечує функціонування галузей соціально-культурного призначення. Світовий досвід засвідчує, що порушення цього процесу може бути більш непоправним, ніж безпосередньо економічні втрати внаслідок кризи.

Забезпечення підготовки відповідних кадрів, у тому числі менеджерів, має на меті перш за все освітня сфера, розбудова бізнес-освіти. Менеджмент являє собою дієздатність усіх елементів сукупного працівника ефективно функціонувати в умовах ринкової економіки та реалізувати цільову функцію підприємницької діяльності, управління інтелектуальним потенціалом суспільства, його матеріальними і фінансовими ресурсами з метою досягнень найвищої ефективності [1].

Менеджмент у сфері послуг – це мистецтво успішного управління інтелектуальним потенціалом усього суспільства та безпосередньо цієї сфери, її матеріальними і фінансовими ресурсами з метою досягнення найвищої ефективності. Менеджмент покликаний забезпечити вихід сфери послуг України на європейські світові ринки шляхом підвищення зацікавленості працівників цієї сфери досягати найвищих кінцевих результатів із мінімальними при цьому затратами. А це, зазвичай, потребує активного використання сучасних інноваційно-інформаційних технологій, ґрунтуючись на досвіді інших країн, де частка валового внутрішнього продукту, створеного у сфері підприємницької діяльності, є досить високою: у Франції вона сягає 54%, у країнах Європейського Союзу загалом – 72%, в Японії – 78% [2]. В усіх зазначених країнах підприємницькою діяльністю займається понад 50 відсотків економічно активного населення. Як свідчить статистика, країни, які мають найвищу активність у сфері підприємництва, характеризуються найнижчими показниками щодо безробіття.

Підприємництво у галузях соціально-культурного призначення – це своєрідна сполучна ланка між науково-технічним комплексом і ринком. А тому витрати, скажімо, на освіту необхідно розглядати як капіталовкладення, як інтелектуальні дивіденди. Звідси успіх у соціально-економічному розвитку країни у значній мірі визначається здатністю впроваджувати інновації та ефективно використовувати нові знання. Водночас підприємницька діяльність у соціально-культурній сфері в умовах інформаційного суспільства є важливою передумовою активізації інноваційної діяльності та підвищення її ефективності. Подальше вдосконалення цієї діяльності потребує:

- відкритості інформації щодо розвитку ринку послуг;
- чіткого визначення приватної власності;

- створення цивілізованого ринку;
- активного розвитку послуг, зокрема соціально-культурного призначення;
- формування інформаційно-аналітичного середовища відповідної галузі підприємницької діяльності у соціально-культурній сфері.

Напрямами вирішення цих завдань, на наш погляд, можуть бути:

- активізація інноваційної та інвестиційної діяльності у соціально-культурній сфері;
- нарощування експорту відповідних послуг;
- формування ефективної системи охорони здоров'я та розширення обсягів й асортименту послуг (нині в медичній сфері платні послуги надаються з діагностики, консультування, профілактики, реабілітації, лікування тощо);
- забезпечення соціальної складової макроекономічної політики, що має бути спрямована на підвищення рівня життя населення та стимулювання сталого соціально-економічного зростання.

Водночас необхідно вдосконалити структуру бізнесу в сфері послуг на користь виробництва наукоємної та високотехнологічної продукції. З цією метою є важливим:

- активніше задіювати інтенсивні чинники зростання обсягу послуг;
- сприяти залученню іноземних інвестицій, що забезпечують трансферт технологій, ноу-хау, а також сприяти впровадженню новітніх методів управління.

Іноземні інвестиції, як засвідчує світовий досвід, прискорюють процес роздержавлення, демонополізації економіки, формування різних форм власності. Водночас вони виступають джерелом підвищення рентабельності виробництва шляхом формування мотивації щодо розвитку підприємницької діяльності, нового ставлення до сфери послуг як до важливої сфери діяльності та активізації розширення ділових контактів із партнерами, розповсюдження в ній нових форм підприємництва. У кінцевому підсумку все це сприятиме прискоренню соціально-економічного розвитку країни.

Література

1. Крамаренко В.И. Экономика и менеджмент сферы услуг. (Вопросы теории и методологии). Симферополь: Таврида, 1997. 205 с.
2. Черноуцан Е. Франция: государство поддерживает малое и среднее предпринимательство. Проблемы теории и практики управления. 1995. №1. С. 56-57.